

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Коліщук О.В., аспірант кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,
olenakolischuk@gmail.com

Визначена для дискусійного обговорення тема класифікації стратегій інноваційного розвитку держав є, на нашу думку, досить актуальною для сучасного розвитку національної економіки України. Індикативні показники економічного розвитку держави значним чином залежать від динаміки промислового виробництва, рентабельності виробленої продукції, її затребуваності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Ефективність інноваційного процесу значним чином залежить від визначення найбільш оптимальної стратегії його реалізації, що формується та обґрунтовується теоретичними і методологічними дослідженнями. З огляду на це, тема нашого дослідження є досить актуальною.

Так, зокрема, дефініцію «стратегія інноваційного розвитку економіки», краще трактувати як план дій для розвитку економіки, заснованої на створенні та впровадженні досягнень НТП для формування конкурентних переваг, націлених на задоволення потреб суспільства та зростання рівня якості життя всіх його членів.

В економічній літературі, в залежності від науково-технічного потенціалу, виокремлюють різні види стратегій на мікрорівні, серед найпоширеніших: стратегія інноваційного прориву, стратегія захисту, імітаційна стратегія, залежна стратегія та змішана стратегія [1, с. 150; 2, с. 23; 3, с. 310]. Слід оговорити, що класифікації інноваційних стратегій на макrorівні недостатньо досліджені та їм надано лише фрагментарний аналіз, так, наприклад, Л. І. Федулова [4, с. 474] надає лише один вид стратегії – інноваційного прориву.

Ми вважаємо, що класифікацію стратегій інноваційного розвитку на мікрорівні можливо трансформувати для розгляду на макrorівні, використовуючи такі ж семантичні визначення класифікаційних дефініцій: стратегія інноваційного прориву, стратегія захисту, імітаційна стратегія, залежна стратегія та змішана стратегія. І під таким кутом зору, надамо далі авторське бачення кожного виду стратегії інноваційного розвитку економіки.

Стратегія інноваційного прориву або стратегія наступу ґрунтується на освоєнні принципово нових технологій та інноваційному оновленні застарілого обладнання з метою зайняти конкурентні позиції на існуючих ринках та вихід на нові ринки. Дана стратегія передбачає активну всебічну підтримку державою всіх учасників інноваційного процесу для розробки та впровадженні інноваційних проектів. Така стратегія потребує значного фінансування, є досить ризикованою та базується головним чином на досягненнях НТП, що здобуті і запатентовані всередині країни. Для стратегії наступу характерне активне впровадження інновацій та зростання обсягу продажу наукомісткої продукції і, як наслідок, поповнення бюджету країни за рахунок податків з продажу товарів, що мають велику додану вартість.

Для економічно розвинутих країн, інноваційний розвиток яких у більшості забезпечують потужні транснаціональні компанії, притаманна стратегія наступу. За рахунок передових технологій компанії в таких країнах мають змогу постійно отримувати переваги у створенні високоякісної конкурентоспроможної продукції. Компонент індивідуального інноваційного розвитку таких компаній співпадає з загальнодержавними принципами, оскільки базується на стабільній кон'юктурі споживчого ринку, попиті на вироблену продукцію, збалансованості рівнів отриманих прибутків та податкового навантаження, зацікавленості держави у створенні сприятливих умов для інноваційного розвитку.

Стратегія захисту націлена на утримання державою зайнятої позиції у світі. Для неї притаманний менший рівень фінансування базових та прикладних досліджень, ніж при стратегії інноваційного прориву. Для цієї стратегії характерно впровадження менш ризикованих проектів та програм націлених на покращення вже існуючих товарів та послуг.

Країни, економіки яких перебувають на стадії розвитку, зазвичай використовують стратегію захисту. Такий вибір зумовлений їх значною залежністю від зовнішніх факторів: низькою конкурентоспроможністю виробленої продукції на міжнародному ринку, залежністю від постачання ззовні енергоносіїв і сировини, використання закордонних інноваційних розробок тощо. Крім цього, до вибору таких стратегій спонукають і внутрішні реалії економічного стану країн: у більшості випадків це застарілі обладнання та технології, нерозвиненість інноваційної інфраструктури, нестача необхідного наукового і кадрового потенціалу, обмежене фінансування інноваційних проектів та інші негативні фактори.

Імітаційна стратегія, як і стратегія захисту, націлена на утримання державою зайнятої позиції у світі. Однак, для імітаційної стратегії характерна купівля патентів та ліцензій у країн – інноваційних лідерів. У такому випадку видатки на базові дослідження будуть значно меншими, у порівнянні з прикладними дослідженнями, а також не буде ризиків пов'язаних з вдалістю інновацій. При такій стратегії можливі два варіанти: по-перше, виробництво інноваційного продукту за ліцензією за рахунок поєднання стороннього наукового досвіду і з застосуванням переваг власних ресурсів (дешеві сировина або робоча сила), по-друге, виробництво продукту за рахунок його значного технічного удосконалення на базі власних прикладних розробок.

Залежну стратегію обирають країни, що мають недостатньо власних фінансових ресурсів для впровадження базових і прикладних розробок та співпрацюють з інноваційно-розвинутими країнами для активізації власних інноваційних процесів. Проте, при виборі такої стратегії, успіх країни, буде пов'язаний з досягненнями країни - донора.

Для змішаної стратегії характерно поєднання зазначених вище стратегій, з домінуванням будь-якої із них, що зумовлено рівнем інноваційного розвитку країни.

Правильно обрана стратегія інноваційного розвитку є дуже важливим кроком для інноваційного розвитку країни та, за умови правильного і своєчасного реагування на глобалізаційні процеси, сприятиме економічному та соціальному зростанню країни.

Вибір виду стратегії економічного розвитку на макrorівні є прерогативою уряду держави в залежності від існуючих компонентів складової національної економіки. На підставі економічних розрахунків з'ясовується рентабельність і прибутковість інноваційних програм та, в залежності від наявних науково – виробничих, сировинних, трудових та фінансових ресурсів, кожна країна розробляє індивідуальну стратегію інноваційного розвитку національної економіки, визначає пріоритети, шляхи та механізми реалізації стратегії.

Для країн, що перебувають на етапі розвитку економік, визначення наряду стратегії, на нашу думку, має більш істотне значення, ніж для розвинутих країн, оскільки від правильності вибору стратегії значним чином залежить подальший розвиток національної економіки. Така стратегія повинна ґрунтуватися на ретельних розрахунках рентабельності та окупності інноваційних проектів, детальному з'ясуванні забезпеченості ресурсами кожного з необхідних чинників (матеріально – технічна база, кадровий потенціал, фінансування тощо) та можливостей їх реального використання на стадії впровадження інновацій. Крім цього, стратегією необхідно передбачити заходи щодо запобігання кризових явищ в економіці і суспільстві, спричинених посиленням тиску негативних зовнішніх і внутрішніх соціально – економічних факторів розвитку країни.

Зокрема, правильно обрана стратегія інноваційного розвитку економіки повинна забезпечити:

- довгостроковий сталий економічний розвиток держави;
- створення чіткої незалежної системи прогнозування перспектив інноваційних розробок на базі науково-технічних досягнень;
- узгодженість законодавства з розвитку інновацій з іншими законодавчими актами (податковим законодавством, нормативними актами у сфері господарської діяльності, підприємництва тощо);
- послідовність дій уряду щодо підтримки та розвитку інфраструктури суб'єктів інноваційної діяльності, їх зацікавленості у інноваційних програмах;

Крім цього, стратегія інноваційного розвитку економіки має сприяти:

- створенню привабливого інноваційно клімату для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій;
- створенню ефективних механізмів правового захисту інтелектуальної власності;
- розподілу фінансових ризиків між державою і бізнесом за результатами впровадження інноваційних проектів;
- тісній співпраці з питань впровадження новітніх інноваційних розробок між науково – дослідницькими закладами та промисловими підприємствами;
- створенню чіткого механізму регулювання у сфері трансферу інноваційних продуктів і технологій;
- розвитку та збереженню наявного кадрового потенціалу за рахунок належних умов праці та раціональної системи стимулювання оплати праці;
- залученню до інноваційних процесів більш широких верств населення, їх зацікавленості у створенні новітніх інноваційних розробок.

Список використаних джерел:

1. Йохна М.А., Стадник В.В. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. - К.: Видавничий центр «Академія», 2005. - 400 с.
2. Савотеев Д.В. Стратегии инновационного развития: понятие, сущность и классификация [Електронний ресурс] // Философия и социальные науки. - 2013. - № 1. - С. 21-25. – Режим доступу до ресурсу: <http://elibr.bsu.by/handle/123456789/49746>
3. Куценко Т.М. Теоретичні основи формування стратегії інноваційного розвитку в контексті інтенсифікації інноваційних процесів [Електронний ресурс] // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 4. – С. 308-317.– Режим доступу до ресурсу: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_4_308_317.pdf
4. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: Підручник. - К.: Либідь, 2006. - 480 с.